

Partnersko zagotavljanje varnosti v lokalni skupnosti – želje, ideali in ovire¹

Gorazd Meško²

Prispevek predstavlja Evropsko listino o urbanih okoljih in študijo o možnostih upoštevanja listine pri preventivnih in varnostnih dejavnostih v občinah Celje, Žalec, Polzela, Prebold, Velenje, Trebnje, Nova Gorica, Ajdovščina, Tolmin, Bovec, Kobarid, Vipava, Most na Soči, Ljubljana, Šentjernej, Škocjan in Novo mesto. Ugotovitve študije kažejo, da je sodobno preprečevanje kriminalitete na lokalni ravni v našem okolju zaradi centralizirane ureditve in neopredeljene vloge občin na področju zagotavljanja javne varnosti in preprečevanja kriminalitete šele na začetku svoje poti. Upoštevati bi morali tuje izkušnje, ki pričajo, da se preprečevanje kriminalitete in prizadevanja za varnost ljudi v lokalni skupnosti lahko hitro sprevržejo v prefinjeno, »ljudem prijazno« nadzorovanje, ki pomeni širjenje mrež formalnega družbenega nadzorstva in nima nič skupnega s pravo preventivno institucij in vseh delov skupnosti v organe, ki določajo prioritete na področju reševanja varnostne in kriminalitetne problematike, in z odgovornostjo pri področju določanju prednosti za reševanje kriminalitetne in varnostne problematike oz. vloge svetov za varnost pri občinah. Ti sveti so v večini primerov ad hoc posvetovalna telesa županov.

Ključne besede: preprečevanje kriminalitete, priporočila Sveta Evrope, lokalna skupnost, policija, policijsko delo v skupnosti, sveti za varnost, Slovenija.

UDK: 351.74: 316.334.54

1 Evropska listina o urbanih okoljih

Kongres lokalnih in regionalnih skupnosti Evrope je leta 1992 sprejel Evropsko listino o urbanih okoljih, ki na prvem mestu poudarja pravico državljanov do varnosti, čistega in zdravega okolja, enake možnosti za zaposlovanje, bivanja, mobilnosti, zdravja, preživljanja prostega časa, športnega in kulturnega udejstvovanja, multikulturne integracije, visoke kakovosti gradnje, usklajevanja dejavnosti, ekonomskega in trajnega razvoja, dostopnosti do storitev in dobrin, ohranjanja narave in virov, osebnega uresničevanja, medmestnega sodelovanja, učinkovitih finančnih mehanizmov in struktur (The European Urban Charter, str. 3-4).

Listina v poglavju o varnosti v urbanih okoljih in preprečevanju kriminalitete določa načela, ki bi jih bilo priporočljivo upoštevati pri zagotavljanju varnosti in preprečevanju kriminalitete v urbanih okoljih. V nadaljevanju predstavljamo načela, kot si ta sledijo v izvornem dokumentu.

¹ Prispevek je nastal v okviru raziskovalne naloge Zagotavljanje varnosti v lokalni skupnosti, ki jo je avtor v letu 2003 izvajal na Inštitutu za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani in na Fakulteti za policijsko-varnostne vede, Univerza v Mariboru.

² Dr. Gorazd Meško, izredni profesor za kriminologijo, Fakulteta za policijsko-varnostne vede, Univerza v Mariboru, Kotnikova 8, 1000 Ljubljana, e-pošta: gorazd.mesko@fpvv.uni-mb.si.

Politika zagotavljanja varnosti in preprečevanja kriminalitete mora temeljiti na preprečevanju kriminalitete, izvrševanju zakonov in medsebojni usklajenosti.

Ugotovitve kriminoloških študij kažejo, da so vzroki kriminalitete številni. Zaradi narave kriminalitete so odzivi nanjo zelo različni, biti pa morajo koordinirani. To pomeni, da je treba ustvariti pogoje za partnersko sodelovanje med vsemi strukturami na lokalni ravni, pri čemer imajo pomembno vlogo izvoljeni predstavniki, uradniki, policisti, sodniki za prekrške, tožilci, sodniki, socialni delavci in različna društva. Za doseganje višje ravni varnosti je potrebno analizirati kriminaliteto, iskati možnosti za reševanje varnostne in kriminalitetne problematike, ocenjevati ustaljene prakse in razvijati nove programe. Dejavnost na področju zagotavljanja varnosti in preprečevanja kriminalitete mora biti sistemsko urejena. V primeru, ko se posameznika obsodi za kaznivo dejanje, mu je po prestani kazni treba omogočiti ponovno vključitev v okolje, žrtvi kaznivega dejanja pa zagotoviti povračilo škode.

Lokalna politika na področju zagotavljanja varnosti in preprečevanja kriminalitete mora temeljiti na analizi statističnih podatkov in drugih pokazateljev varnosti in kriminalitete.

Lokalna politika na področju zagotavljanja varnosti občanov mora temeljiti na kakovostnih statističnih podatkih in drugih virih, ki omogočajo čim boljši pregled nad obstoječo proble-

matiko. V ta namen je treba izdelati podrobne analize kriminalitete z upoštevanjem kraja in časa storitve kaznivih dejanj in značilnosti storilcev. Poleg tega je treba opraviti lokalno viktimizacijsko študijo in pridobiti podatke od društev, ki se ukvarjajo z žrtvami kriminalitete, od socialnih delavcev in drugih strokovnjakov. To je temelj za nadaljnje delo v okviru partnerstva na področju zagotavljanja varnosti in preprečevanja kriminalitete. Sistem spremljanja tovrstne problematike mora biti kontinuiran proces.

Preprečevanje kriminalitete temelji na sodelovanju vseh članov skupnosti.

Ugotovitve kriminoloških študij kažejo, da so najpogostejši dejavniki kriminalitete v urbanih okoljih povezani z odtujenostjo ljudi, težavami mladih ljudi, kulturnim konfliktom, družino, šolo in drugimi dejavniki. V okviru te točke je potrebno izboljšati urbano okolje, omogočiti mladim zdrav način življenja, rekreacijo, šolanje in možnosti zaposlovanja. Posebno pozornost je treba nameniti prebivalcem, ki imajo na teh področjih težave, zagotoviti sistem, ki bo omogočal ekonomsko integracijo (možnost vključitve na trg delovne sile) in zagotoviti ustrezno stanovanjsko politiko.

Učinkovita varnostna politika v urbanih okoljih je odvisna od sodelovanja med policijo in lokalno skupnostjo.

Policija si mora prizadevati za dialog z državljanji in njihovimi predstavniki. Potrebno je zagotoviti koordinirano sodelovanje možnih akterjev v lokalni skupnosti, ki lahko pripomorejo k večji varnosti. Vzpostaviti je potrebno nadzor nad problematičnimi območji v kritičnem času in zagotoviti sodelovanje policije z državljanji po načelu partnerstva. V okviru teh dejavnosti sodijo: sodelovanje pri izobraževanju mladih, sodelovanje s pravosodnimi organi v razpravah o politiki dela tožilstev, svetovanje lokalnim skupinam in državljanom v zvezi z zmanjševanjem priložnosti za tatvine, tehnično varovanje premoženja, organizirano midsosedsko varovanje, nadzor nad dejavnostmi zasebne varnosti in sodelovanje s centri za socialno delo, ustrezno odzivanje na prijave državljanov.

Treba je opredeliti in izvajati lokalno politiko na področju drog.

Zasvojenost z drogo je povezana tudi z dejavniki, ki vplivajo na kriminaliteto. Sodobne analize kriminalitete kažejo na povezavo med kriminaliteto in uživanjem droge. Govorimo o dveh vrstah problemov:

- kazniva dejanja v zvezi s preprodajo droge in
- kazniva dejanja, ki jih izvršujejo posamezniki in skupine, da bi si pridobili sredstva za nakup droge.

Pregon preprodajalcev droge je v največji meri v pristojnosti kriminalistične policije in pravosodnih organov. Lokalna

skupnost si mora prizadevati za zmanjševanje povpraševanja po drogi. Usklajene preventivne in varnostne dejavnosti na tem področju morajo temeljiti na dosledni analizi, ki jo naredijo predstavniki zdravstvene in socialne službe. Prizadevanja za zmanjšanje problemov v zvezi z drogo temeljijo na informacijskih programih, predvsem pa na usmerjanju pozornosti na mlade v šoli in zunaj nje.

Lokalna politika za reševanje problematike v zvezi z drogo mora vsebovati tudi usposabljanje strokovnjakov (učiteljev, socialnih delavcev in drugih), ki prihajajo v stik s problematičnimi skupinami. Potrebno je tudi razmisliti o možnostih za delitev čistih brizgalk in predpisovanje nadomestnih drog.

Razvijati je treba programe za preprečevanje kriminalnega povratništva in razvoj alternativ zaporni kazni.

Prestajanje zaporne kazni običajno vodi v povratništvo, zato naj bi zaporno kazen izrekli le za najbolj huda kazniva dejanja. Potrebno je razviti alternativne oblike kaznovanja storilcev, ki omogočajo sistematičen in hiter odziv družbe na kaznivo dejanje, pri čemer je v ospredju ponovna vključitev storilca v skupnost, da bi se preprečilo nadaljevanje kriminalne dejavnosti.

Alternative zaporni kazni bi lahko bile delo v korist skupnosti in delo zunaj zapore z namenom povrnitve škode oškodovancem oziroma žrtvam kaznivih dejanj, vključevanje v izobraževalne in kulturne dejavnosti v zaporu in vključevanje obsojencev v skupnost v fazi priprave na odpust iz zapore.

Pomoč žrtvam kriminalitete je ključna v politiki na področju lokalne varnosti.

Pomoč žrtvam in programi za žrtve kriminalitete so moralna obveznost družbe in vzporednica prizadevanj za reintegracijo storilcev kaznivih dejanj v družbo. Ti ukrepi vsebujejo ustanovitev javnih služb ali društev za pomoč in svetovanje žrtvam, ki zagotavljajo spremljanje prijave na policiji in ugotavljajo, ali so organi pregona dejavni na tem področju. V imenu žrtve lahko zaprosijo za podatke o reševanju primera. Dejavnosti na tem področju so namenjene tudi pomoči oškodovancu in njegovi pripravi na pričanje v kazenskem postopku.

Preprečevanje kriminalitete mora biti prednostna dejavnost in zato je treba tudi povečati finančne vire.

Visoka stopnja kriminalitete in prestopniškega vedenja sta na splošno pojmovana kot nadloga evropskih mest. Kljub temu, da se o problematiki preprečevanja kriminalitete zelo veliko razpravlja na različnih ravneh in da je o tem veliko napisanega, lokalne oblasti nimajo dovolj finančnih virov za reševanje kriminalitetne in varnostne problematike.

Za usklajeno delovanje na področju zagotavljanja varnosti v

skupnosti in preprečevanja kriminalitete, za izboljšanje programov, prilagajanje policijskega dela dani problematiki, za izdelavo politike na področju drog, za programe za preprečevanje povratništva, za pomoč žrtvam in za alternative zaporni kazni bi bilo treba zagotoviti več finančnih sredstev.

Na podlagi listine o urbanih okoljih (1992) je Svet Evrope pripravil brošuro s priporočili za preprečevanje kriminalitete v urbanih okoljih (Urban Crime Prevention – a Guide for Local Authorities, Council of Europe, 2002), ki jih v tem besedilu zaradi obsežnosti ne bomo predstavljali. Priporočila so rezultat dela skupine ekspertov in nacionalnih korespondentov držav članic Sveta Evrope na področju preprečevanja kriminalitete (Integrirani projekti, kot je na primer Odzivanje na nasilje v urbanih okoljih v vsakodnevem življenju v demokratični družbi).

Priročnik Sveta Evrope o odzivanju na vsakodnevno nasilje v demokratični družbi z naslovom Preprečevanje kriminalitete v urbanih okoljih (2002) vsebuje podobna poglavja, vendar natančneje opredeljuje varnostno in kriminalitetno problematiko ter predlaga lokalnim oblastem način iskanja rešitev v skladu z načeli pravne države, spoštovanja človekovih pravic in dostojanstva posameznika. Področja, ki jih obravnava priročnik, so: pravica do varnega mesta, vloga lokalne samouprave v preprečevanju kriminalitete, partnerstvo, ugotavljanje stanja in pregledne študije, strah pred kriminaliteto, socialna politika v mestih, manjšine, mladi in kriminaliteta, šola in nasilje, nasilje do žensk in starejših ljudi, načrtovanje okolja in gradnja, javni prevoz in prometna varnost, policija in lokalna uprava, sodelovanje javnosti, trgovski, poslovni in zasebni sektor, prilagajanje sodnega in kazenskega sistema ter pomoč žrtvam, administrativna in politična integriteta, čezmejna kriminaliteta, novi poklici ter evropsko sodelovanje in mednarodno partnerstvo.

2 Opredelitev problema

Ugotoviti želimo, kakšne so možnosti za razvoj sistemsko urejenega preventivnega dela in prizadevanj za večjo varnost v skupnosti ter za upoštevanje priporočil Sveta Evrope pri izvajanju preventivnih dejavnosti.

3 Metoda

3.1 Raziskovalni pripomočki

Izdelali smo vprašalnik, ki obsega področja, predstavljena v priročniku za lokalno samoupravo s področja preprečevanja kriminalitete v urbanih okoljih in Evropski listini o urbanih okoljih.

3.2 Postopek zbiranja podatkov

V obdobju od meseca januarja leta 2003 do meseca marca 2004 smo v občinah Žalec, Polzela, Prebold, Velenje, Trebnje, Nova Gorica, Ajdovščina, Tolmin, Bovec, Kobarid, Vipava, Most na Soči, Ljubljana, Šentjernej, Škocjan in Novo mesto, izvedli več delovnih sestankov, predavanj in okroglih miz, na katerih smo predstavili smernice oz. priporočila Sveta Evrope s področja preprečevanja kriminalitete in prizadevanj za varnost v lokalni skupnosti.

Predstavitvam so sledile razprave. Po končanih razpravah so udeleženci izpolnili še vprašalnike, katerih rezultate predstavljamo v nadaljevanju besedila.

4 Glavne ugotovitve študije

V raziskavi je sodelovalo 178 oseb, med njimi 53 predstavnikov policije, 21 občinskih svetnikov, 35 uslužbencev občinske uprave, 8 predstavnikov CSD, 7 županov, 11 predstavnikov zasebnega sektorja, 8 učiteljev, 4 predstavniki medijev in 26 drugih občanov. Starostni razpon udeležencev je bil od 22 do 80 let, prevladovala je starostna skupina med 36 in 45 leti (64 udeležencev), sledi starostna skupina 22-35 let (53 udeležencev), starejših od 45 let je bilo 60 udeležencev. Moških je bilo 128 in žensk 49.

V prvem delu študije je prikazana analiza odgovorov v zvezi z mnenjem in oceno anketirancev glede zaznavanja varnostne problematike, proučevanjem in reševanjem problemov, ogroženostjo, socialno politiko, manjšine, problematiko mladih, delom nevladnih organizacij, delom policije in njihovo pripravljenostjo na različne načine pomagati pri reševanju problemov v skupnosti in zagotavljanjem večje varnosti. Anketiranci so odgovarjali tako, da so ocenjevali vrednost posamezne trditve ali izbirali med več možnimi odgovori.

Glede primerjave varnostne problematike v posamezni lokalni skupnosti s slovenskim povprečjem anketiranci navajajo, da je varnostna problematika njihove občine večja od slovenskega povprečja. Probleme, ki se ob tem pojavljajo, večina rešuje sama, za partnersko sodelovanje pri reševanju se odločajo le občasno. Za ustrezen način reševanja varnostnih problemov se večinoma odločajo po sistemu »ad hoc« in le včasih preučijo varnostne razmere. Menijo, da bi za preprečevanje kriminalitete morale narediti več tudi druge službe, oziroma vse službe, ki so kakorkoli povezane z aktivnostmi za zagotavljanje varnosti v lokalni skupnosti. Več kot polovica anketiranih navaja, da namenjajo pozornost zmanjševanju občutkov ogroženosti v lokalni skupnosti in spodbujajo občutke varnosti občanov.

Pomembna je ugotovitev, da večina anketiranih meni, da socialna politika v njihovi lokalni skupnosti ni usklajena s pri-

zadevanji na področju preprečevanja kriminalitete. Veliko pozornost namenljajo problemom mladih in izvajanju različnih programov za mlade. Pri tem izpostavljajo problem nasilja v šoli, medtem ko v povezavi z uživanjem prepovedanih drog menijo, da ta ni tako velika.

Anketirani imajo o delu policije zelo dobro mnenje, saj jih je skoraj 80 % prepričanih, da policija v njihovi lokalni skupnosti opravlja delo dobro ali zelo dobro (med anketiranimi je bilo 53 predstavnikov policije in 125 predstavnikov drugih služb in občanov). Večina anketiranih tudi meni, da bi morali policija in mestna uprava bolj dejavno sodelovati pri reševanju varnostne problematike. Prav tako menijo, da bi bilo treba narediti več na področju samoorganiziranja občanov pri prizadevanjih za večjo varnost v lokalni skupnosti. Večina tudi meni, da je za preventivne dejavnosti v lokalni skupnosti predvidenih premalo finančnih sredstev.

Večina sodelujočih meni, da je v njihovi lokalni skupnosti na področju preprečevanja kriminalitete premalo nevladnih organizacij. Velika večina bi jih bila pri preprečevanju kriminalitete in delu z rizičnimi skupinami ljudi pripravljena sodelovati s takimi organizacijami. Še več bi jih bilo pripravljenih sodelovati pri izvajanju različnih projektov na tem področju. Polovica sodelujočih ne pozna ideje o policijskem delu v skupnosti.

V drugem delu so prikazani odgovori na vprašanja o najbolj primernih preventivnih dejavnostih v občinah. Rezultati so razvidni iz Tabele 1.

Kot je razvidno iz Tabele 1, udeleženci menijo, da sta za njihove lokalne skupnosti najbolj primerni preventivni dejavnosti delo z mladimi in večje možnosti za kakovostno preživljanje prostega časa. Na tretje mesto kot pomemben dejavnik uvrščajo profesionalno opravljanje policijskega dela. Kot pomembni dejavniki sledijo še zagotavljanje večjih možnosti za zaposlovanje in reševanje socialne problematike ter delo s starši, boljša usposobljenost učiteljev za delo s problematičnimi učenci, ustrezno šolsko vzdušje in poklicno usposabljanje, ki se navezujejo na področje izobraževanja. Za temi dejavniki so udeleženci uvrstili na deseto mesto po pomembnosti policijsko nadzorovanje problematičnih območij. Na naslednja mesta pa se uvrščajo dejavniki t.i. policijskega dela v skupnosti in sicer razvijanje občutka pripadnosti skupnosti pri občanah, samovarovanje in samozaščitno obnašanje občanov, informiranje občanov o možnostih preventive in policijsko delo v skupnosti. Kot manj pomembne dejavnike udeleženci navajajo osebno in premoženjsko zavarovanje, tehnično varovanje oseb in premoženja, zasebno varnostne storitve, primerno gradnjo objektov, policijsko represivno delo, varnostnike v osnovnih šolah in patroliranje državljanov.

Ugotovitve študije kažejo, da so najpomembnejši dejavniki pri zagotavljanju varnosti v lokalnih skupnostih delo z mladimi, ustrezno reševanje socialnih problemov, ustrezen

sistem izobraževanja mladine in odraslih ter profesionalizacija policije.

Načrtno, sistemsko urejeno, koordinirano preprečevanje kriminalitete in skupno zagotavljanje varnosti na lokalni ravni v Sloveniji je še v povojih. Sodobno preprečevanje kriminalitete na lokalni ravni je v našem okolju, zaradi centralizirane ureditve in neopredeljene vloge občin na področju zagotavljanja javne varnosti in preprečevanja kriminalitete, šele na začetku svoje poti. Kljub temu, da se izvajajo številne nekoordinirane dejavnosti vladnih služb, civilne družbe in nevladnih organizacij, bi bilo treba uvesti nacionalni program za zatiranje in preprečevanje kriminalitete, kot je to značilno za zahodnoevropske države. Prav tako je treba na tem področju upoštevati tuje izkušnje, ki pričajo, da se preprečevanje kriminalitete in prizadevanja za varnost ljudi v lokalni skupnosti lahko hitro sprevržejo v prefinjeno, »ljudem prijazno« nadzorovanje, ki pomeni razširjanje mrež formalnega družbenega nadzorstva in nima nič skupnega s pravo preventivno dejavnostjo, ampak služi vse večji policijski lokalne skupnosti. To pa je mogoče preprečiti z vključevanjem predstavnikov institucij in vseh delov skupnosti v organe, ki določajo prednosti na področju reševanja varnostne in kriminalitetne problematike.

V tretjem delu je predstavljena analiza odprtih vprašanj in se nanaša na konkretno varnostne razmere v lokalnih skupnostih, kjer bivajo anketiranci. Kot največji varnostni problem v svojih lokalnih skupnostih navajajo udeleženci kazniva dejanja, med katerimi je največ tatvin, vlomov in ropov. Sledijo še slaba varnost v prometu, različne oblike nasilja, javni red in splošna varnost ter uživanje prepovedanih drog. Menijo, da je v prvi vrsti za reševanje navedenih problemov odgovorna policija, takoj za njo pa vsi ostali državni organi, civilna družba in lokalne skupnosti. V kolikor se pri reševanju problemov odločijo za preučevanje varnostnih razmer, to največkrat naredijo sami, bolj poredkoma pa se odločijo tudi za pomoč policije. Policiji ravno tako največkrat prepustijo aktivnosti, ki so povezane z zmanjševanjem občutkov ogroženosti oziroma spodbujanjem občutkov varnosti.

Ko je ob pojavu določenih varnostnih problemov treba poiskati rešitve, se anketirani največkrat obrnejo po pomoč k državnim institucijam, in sicer na policijo, centre za socialno delo, tožilstva, sodišča in inšpekcijske službe, takoj za njimi pa iščejo pomoč pri nevladnih in podobnih organizacijah ter izobraževalnih ustanovah. Te organizacije in ustanove tudi največkrat vključijo v reševanje konkretnih problemov. Najbolj jih skrbi varnost v prometu, kjer izpostavljajo varno udeležbo otrok, nato javni red in mir oziroma splošna varnost, kjer jih najbolj skrbi splošna varnost otrok, mladih in starejših občanov, sledita pa področji kriminalitete in uživanja prepovedanih drog. Probleme mladih rešujejo večinoma z različnimi programi za mlade, ki jih izvajajo različne nevladne organizacije, mladinske društva in podobne organizacije in skupine. Kot največjo težavo vidijo neučinkovitost vseh, ki so vključeni v reševanje takšnih vprašanj. V povezavi s tem omenjajo pred-

vsem neodgovornost, neresnost, nekoordiniranost, počasnost, nesposobnost, neusposobljenost in druge razloge. Po njihovem mnenju je za preprečevanje kriminalitete v občini v prvi vrsti odgovorna policija, takoj za njo pa lokalne skupnosti in šole (nasilje v šoli in mladoletniško prestopništvo).

Za izboljšanje policijskega dela na področju zagotavljanja varnosti občanom anketirani navajajo predvsem večja pooblastila in pristojnost policije, večjo navzočnost v problematičnih okoljih, boljše sodelovanje in večjo strokovnost. Menijo, da bi morali policija in lokalna skupnost bolje sodelovati, predvsem

Tabela 1: Najbolj primerne preventivne dejavnosti v občini

Preventivne dejavnosti	Aritmetična sredina
Delo z mladimi	9,17
Možnosti za kakovostno preživljanje prostega časa	8,76
Profesionalno opravljanje policijskega dela	8,57
Več možnosti za zaposlitev	8,55
Delo s starši	8,47
Boljša usposobljenost učiteljev za delo s »težavnimi« učenci	8,41
Reševanje socialne problematike	8,38
Ustrežno šolsko vzdušje	8,26
Poklicno usposabljanje	8,24
Policijsko nadzorovanje problematičnih območij	8,01
Razvijanje občutka pripadnosti skupnosti	7,98
Samovarovanje (samozaščitno) obnašanje občanov	7,94
Informiranje ljudi o možnostih prevencije	7,78
Policijsko delo v skupnosti	7,77
Zagotavljanje delovanja gospodarstva	7,71
Odgovornost lastnikov gostinskih lokalov, kjer se pogosteje pojavljajo problemi	7,70
Kaznovanje storilcev kaznivih dejanj	7,56
Prometni režim	7,43
Učenje veščin za reševanje konfliktov	7,21
Zatočišča za pretepe ne ženske	7,20
Možnosti zaposlovanja storilcev po prestani zaporni kazni	6,95
Zavarovanje (osebno in premoženjsko)	6,48
Tehnično varovanje	6,22
Zasebno varnostne storitve	5,95
Primerna gradnja objektov	5,49
Policijsko represivno delo	5,18
Varnostniki v šolah	5,01
Patruljiranje državljanov	3,43

Navodilo za ocenjevanje postavk je glasilo: »Področja/dejavnosti ocenite na deset stopenjski lestvici, pri čemer 1 pomeni manj primerno in 10 zelo primerno.«

na področjih javnega reda in miru, preventive, ter izboljšati medsebojno sodelovanje.

V četrtem delu smo opravili korelacijsko analizo med spremenljivko policijsko delo v skupnosti in drugimi spremenljivkami, saj je na okroglih mizah pogosto potekala razprava o delu policistov v skupnostih in odtujenosti policije od državljanov ter izvajanju izključno dejavnosti na posročju prometne varnosti in preiskovanja kriminalitete ter o zanemarjanju temeljnega sodelovanja policije z ljudmi v lokalnih skupnostih. Tisti, ki jim je znana ideja o policijskem delu v skupnosti (angl. community policing), navajajo kot najpomembnejše dejavnosti policije v skupnosti sodelovanje z občani, različne oblike pomoči občanom, izobraževanje in druge (nerepresivne) oblike reševanja problemov.

Korelacijska analiza je pokazala, da spremenljivka policijsko delo v skupnosti statistično pomembno ($r = +0.40$ in $p = \leq 0.010$) korelira s spremenljivkami:

- samovarovanje oz. samozaščitno obnašanje občanov,
- informiranje občanov o možnostih prevencije,
- delo z mladimi,
- profesionalno opravljanje policijskega dela,
- učenje veščin za reševanje konfliktov,
- razvijanje občutka pripadnosti skupnosti,
- reševanje socialnih problemov.

V petem delu smo opravili enosmerno analizo variance med odgovori policistov in drugih respondentov. Ti kažejo, da populacija policistov za razliko od drugih respondentov meni, da so najbolj primerni preventivni ukrepi, ki so v zvezi s samovarovanjem in samozaščitnim vedenjem občanov, policijskim delom v skupnosti, odgovornostjo lastnikov problematičnih lokalov, uvajanjem zasebnih varnostnih storitev in tehničnim varovanjem v šolah, ter poučevanjem veščin za ustrezno reševanje medsebojnih konfliktov. Drugi respondenti menijo, da je prevencijo potrebno začeti pri ustvarjanju ustreznega šolskega vzdušja in dela z mladimi in z ustrezno socialno politiko.

V šestem delu smo analizirali odprte odgovore v zvezi s težavami pri ustvarjanju partnerskega odnosa pri lokalnem reševanju varnostnih problemov in vlogo svetov za varnost ter o pozitivnih učinkih mobiliziranja skupnosti na pdoročju varnosti.

Ovire, ki onemogočajo lokalno reševanje varnostnih in kriminalitetnih problemov so povezani z:

- nejasno opredeljenimi vlogami institucij in predstavnikov civilne družbe pri reševanju varnostnih problemov;
- različnim pojmovanjem varnostnih problemov;
- nerazumevanjem partnerskega odnosa;
- le pogovarjanjem o problemih in nesposobnostjo za njihovo reševanje zaradi pomanjkanja sredstev, politične volje in umikanjem v okvire pristojnosti posameznih služb;
- vertikalnimi odnosi med možnimi partnerji;

- nepripravljenostjo poslušati druge ljudi o njihovih pogledih na probleme in možnosti za njihovo reševanje;
- občutkom, da so sveti za varnost v občinah podaljšana roka policije, saj je v vseh primerih policija dala pobudo za ustanovitev svetov;
- nezainteresiranostjo ljudi (prezaposlenost, distanciranost, neprivlačnost tematike);
- centralizirano ureditvijo in lokalnim reševanjem problemov brez prave zakonodaje oz. odnosi, ki bi jih lahko poimenovali »neformalno v vlogi formalnega«. Ti temeljijo predvsem na dobri volji vplivnih predstavnikov institucij in lokalne oblasti.

Respondenti menijo, da so pozitivne strani sestankov svetov za varnost v lokalni skupnosti:

- demokratizacija in nadzor nad izvajanjem policijske dejavnosti;
- sodelovanje občanov pri predstavljanju lokalnih varnostnih problemov;
- večja stopnja sodelovanje med policijo in lokalno skupnostjo ter predstavniki »lokalnih« državnih institucij in civilne družbe;
- povečevanje »varnostne zavesti«;
- pogovor o problemih ter spoznavanje predstavnikov ključnih institucij in občanov, ki so pripravljeni sodelovati pri zagotavljanju varnosti.

Trenutno je v Sloveniji več kot 100 svetov za varnost na lokalni ravni. Nekateri so že pričeli presegati začetne težave in se ukvarjajo z opredeljevanjem ciljev ter dejavnosti. V nekaterih svetih za varnost pa so izvedli že več preventivnih akcij proti nasilju, za ozaveščanje ljudi za samovarovanje, pomoč mladim, starejšim ljudem ipd. Pri tem uporabljajo napredne pristope in lokalne varnostne težave rešujejo z uporabo znanja in informacij. Veliko svetov za varnost je bilo ustanovljenih pred kratkim. Ti se bolj ali manj ukvarjajo šele z opredeljevanjem svojega poslanstva. Upajmo le, da ne bo usoda svetov za varnost takšna, da bodo le »klepetalnice« o lokalnih problemih brez posebnega učinka oz. odmeva pri določanju prednostnih nalog v zvezi z reševanjem lokalnih varnostnih problemov, pri čemer je treba upoštevati človekove pravice, vladavino prava in dostojanstvo prebivalcev. Poudariti pa je treba tudi odgovornost članov svetov za varnost, ki se formalno ne morejo odločati za ukrepanje (v večini primerov itak nimajo izvršne moči) le na podlagi javnega mnenja, temveč na temelju pravih analiz in pogledov na problem z več vidikov.

Treba je poudariti tudi zmotno mišljenje o tem, da so sveti za varnost že »policijsko delo v skupnosti« – ti so namreč le del skupnih prizadevanj za večjo varnost v lokalni skupnosti, ki v času kulture strahu, vse večje negotovosti in novih oblik ogrožanja varnosti, (najsi bo ta socialna, javna, zdravstvena, ekološka ali ekonomska varnost) na slovenskem, rastejo predvsem na pobudo policije kot gobe po dežju. Kljub vsem nave-

denim ugotovitvam je še prezgodaj za sklepanje o učinkih takšnih svetov oz. partnerskem varnostnem sodelovanju na lokalni ravni, saj je bila večina svetov ustanovljena v zadnjih sedmih letih (sveti pa so se sestajali največ do štiri krat letno). Sveti za varnost z daljšo tradicijo (do sedem let) so v času svojega delovanja imeli predvsem vlogo »sveta modrecev«, ki razpravlja o varnostni in kriminalitetni problematiki v občini ter predlaga ustreznim službam financiranje različnih preventivnih dejavnosti. Dokler se ne bodo zgodile spremembe v smeri decentralizacije financiranja tovrstnih dejavnosti, do tedaj bodo, po mojem mnenju, takšne oblike sodelovanja temeljile zgolj na dobri volji posameznikov. Reševanje zapletenih in resnih problemov zahteva še kaj več kot le Kekčevo idejo o tem, da je dobra volja najbolja ... Hope (1995) dvomi o uspešnosti pristopov z noto avtoritarnega komunitarizma,³ ki so značilni za svete za varnost in prenos odgovornosti za varnost na lokalno raven v okoljih, kjer vlada moralni minimalizem⁴, dokler se ne zagotovi visoka raven socialne kohezije in pripadnosti skupnosti. Poleg tega je treba tudi jasno opredeliti vire in način financiranja takšnih dejavnosti.

Literatura

1. **European Urban Charter** (1992). Strasbourg, Council of Europe.
2. Hope, T. (1995). *Community Crime Prevention*. V. Tonri, M., Farrington, D. P. (ur.). **Building a Safer Society – Strategic Approaches to Crime Prevention**. Chicago, The University of Chicago Press.
3. **Preprečevanje kriminalitete v urbanih okoljih – priročnik za lokalno samoupravo** (2003). Ljubljana, Ministrstvo za notranje zadeve in IDC Sveta Evrope (prevod Gorazd Meško in Marija Milenković).
4. **Urban Crime Prevention – A Guide for Local Authorities** (2002). Strasbourg, Council of Europe.

³ Avtoritarni komunitarizem je značilen za »komunitaristične skupnosti«, v katerih je ustvarjena močna mreža medsebojne soodvisnosti in močna predanost skupnim vrednotam ter čut odgovornosti za »družbene dejavnosti«. V takšnih skupnostih vzajemna odgovornost ustvarja dodatni vir družbenega nadzorstva, katerega del postanejo vsi člani skupnosti, najbolj »odgovornim« člani skupnosti prepustijo odločanje o načinih odzivanja na moteče pojave. Takšna »nadzorstvena mentaliteta« je značilna za okolja z malo ali nič problemi. V okoljih z močno dezorganizacijo, visoko stopnjo anomalije, socialnepatoloških pojavov in nereda je vzpostavitev takšne nadzorstvene mreže skoraj nemogoča.

⁴ Moralni minimalizem ali strategija izogibanja je značilna za urbana okolja. Šibke vezi med prebivalci, velika prehodnost ljudi, izogibanje problemom, zapiranje v »varno« zavetje stanovanj v spalnih naseljih so značilni za okolja z moralnim minimalizmom. V urbanih okoljih je moralni minimalizem strategija, ki z vidika dnevnih rutin in prezaposlenosti »deluje«, saj ljudem zmanjkuje časa za sodelovanje v družbenih dejavnostih »nadzorstvenega značaja«. Za razliko od avtoritarnega komunitarizma, kjer akterji čakajo na preži, da bodo »reševali« probleme, se ljudje, ki jim je strategija moralnega minimalizma bližja, izogibajo problemom in skrbijo za svojo varnost, kakor vedo in znajo.

Partnership in providing security in a local community – wishes, ideals and obstacles

Gorazd Meško, Ph.D., Professor of Criminology, Faculty of Criminal Justice, University of Maribor, Kotnikova 8, 1000 Ljubljana, Slovenia

The paper presents the European Charter on Urban Environments and a study on possibilities of using this charter in planning preventive and security activities in the municipalities of Celje, Žalec, Polzela, Prebold, Velenje, Trebnje, Nova Gorica, Ajdovščina, Tolmin, Bovec, Kobarid, Vipava, Most na Soči, Ljubljana, Šentjernej, Škočjan and Novo mesto. Research findings indicate that contemporary prevention of crime on a local level is only at the beginning in Slovenia, due to a centralized system and undefined role of municipalities in providing public security and crime prevention. Foreign experiences should be taken into consideration in planning crime prevention, because they demonstrate that crime prevention and efforts to ensure people's security in local communities can be easily distorted into a »people friendly« refined control, implying a widening of the net of formal social control which bears no relation to true preventive activity but rather serves a growing 'policisation' of a local community. This can be prevented by including representatives of institutions and all parts of the community in bodies that decide on priorities regarding security and crime problems, assume responsibility for these priorities and define the role of security councils in municipalities. These councils are in most cases ad hoc bodies advising mayors.

Key words: crime prevention, recommendations of the Council of Europe, local community, the police, community policing, security councils, Slovenia

UDC: 351.74: 316.334.54